

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERL. ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 225.

Deel X.

1 Januari 1939.

Adres der Redactie :

F. T. VALCK LUCASSEN, „t Molenblik", VORDEN.

INHOUD : B. H. Klynstra : Mededeelingen over Nederlandsche Adephaga, I. — H. Coldewey : Een Geometride, nieuw voor onze fauna. — C. Doets : Insecten-Phaenologie. — A. Diakonoff : Errata. — Adresveranderingen.

Mededeelingen over Nederlandsche Adephaga. I.

Het onderstaande is bedoeld als eene aanvulling op de publicaties van wijlen Jhr. Dr. Ed. Everts; derhalve vermeld ik waar de betreffende soort of het genus door hem behandeld is in *Coleoptera Neerlandica* (C.N.), *Entomologische Berichten* (E.B.) en *Nieuwe Naamlijst 1925* (N.N.).

C.N. I p. 50.

Dyschirius obscurus v. **sublucidus** G. Müller, fauna nov. var. Deze nieuwe var. is als volgt beschreven door Prof. Dr. Giuseppe (J.) Müller, Triëst, naar ex. door mij in aantal bij Ommen verzameld. (*Kol. Rundschau* 20, 1934, p. 54). De meeste ex. verschillen van den typischen *obscurus* reeds door den sterkeren glans der dekschilden, hetgeen veroorzaakt wordt door de zwakkere micro-sculptuur. Eerst met behulp van den microscoop is op de bovenzijde der dekschilden eene fijne net-vorming te bespeuren; slechts aan de basis en de uiteinden is zij krachtiger ontwikkeld en daardoor reeds met de loupe waar te nemen. De strepen op de dekschilden zijn over het algemeen krachtiger dan bij den typischen vorm en niet geheel glad, doch zwak bestipeld. De tusschenruimten zijn tengevolge der diepere strepen meer gewelfd. De kleur der bovenzijde is meest zuiver zwart. Ongetwijfeld is dit een interessante locale vorm, die Prof. Müller slechts als var. en niet als subspec. wil aanduiden, daar de vermelde verschillen niet bij alle onderzochte ex. even duidelijk aanwezig zijn. Bij enkele ex. is de chagrineering der dekschilden sterker, daardoor is de glans zwakker en is de kleur niet zuiver zwart, doch zwak bronskleurig. Eén ex. vertoont reeds de uitgesproken bronskleur en den matten zijdegls van den echten *obscurus*. 11 ex. in coll. mea.

MAY 13 1939

C.N. I p. 51.

Dyschirius salinus subsp. **klynstrai** G. Müller, fauna nov. subsp. Prof. Müller beschreef deze nieuwe subsp. naar één enkel ex. door mij gevonden op den Beer bij den Hoek van Holland (Kol. Rundschau 20, 1934, p. 55). Het voornaamste verschil met den typischen vorm is wel, dat het voor deze soort karakteristieke scherpkantige bultje, op de basis der dekschilden in het verlengde van de derde dorsaalstreep, ontbreekt. De bestippeling der dekschilden is krachtig, op zijn minst zoo sterk als bij den typischen *salinus*. Het halsschild is tamelijk breed, achter het midden duidelijk verbreed. De kleur is pek-zwart, bijna zonder metaalglans, de dekschilden zijn naar het uiteinde eenigszins roodachtig doorschijnend. Verder klopt alles met den typischen *salinus*, vooral ook de zoo eigenaardige en opvallende habitus, veroorzaakt door de op den rug duidelijk afgeplatte dekschilden met parallelle zijden. Zoo ook de plaats der 3 dorsaalstippen op de dekschilden, die tegen de derde streep aanliggen. Lengte 3,8 mm. Het type in coll. mea.

C.N. I p. 56, III p. 19.

Bembidion millerianum v. Heyden is niet in ons land gevonden; de vermelding van verschillende vindplaatsen in Zuid-Limburg berust op verwisseling met *B. stommoides* Dej. (E.B. VI p. 277). In de N.N. moet achter deze soort „Ne.?” vervallen.

C.N. I. p. 56.

Bembidion aspericolle Germ. Van deze soort vond ik één ex. met vindplaats etiket, Den Haag 8-'91, gedetermineerd als *B. articulatum* Gyll., tusschen materiaal, afkomstig uit eene oude verzameling. Het ex. is nu in mijne collectie. Daar degene, die deze verzameling bijeenbracht, niet alleen veel materiaal in de omstreken van Amsterdam en Den Haag heeft verzameld, doch ook veel ongeprepareerd uit andere deelen van Europa ontving, vrees ik, dat, na het prepareeren, vergissingen zijn gemaakt bij het aanbrengen der vindplaats-etiketten. Eene nieuwe vondst zou het voorkomen in ons land moeten bevestigen.¹⁾

C.N. I p. 57, III p. 20.

Bembidion testaceum Dft. is eene zelfstandige soort en geen subsp. van *B. ripicola* Duf. (Müller, Bestimm. Tab. Bembidion p. 81).

¹⁾ Niet slechts van deze soort, maar ook van *Bembidion tenellum* Er., *Agonum impressum* Panz. en *Harpalus (Ophonus) parallelus* Dej. is één enkel Nederlandsch (?) ex. alléén uit bovengenoemde coll. bekend.

C.N. I p. 58, III p. 20.

Bembidion femoratum Sturm is eveneens eene zelfstandige soort en geen subsp. van *B. andreae* F. (Müller, Bestimm. Tab. Bembidion p. 95). Van deze laatste soort komt de typische vorm slechts in Zuid-Europa voor, de subsp. *bualei* Duv. in Midden-Europa, o.a. Oberbayern, Pyreneeën, Lyon en Engeland. C.N. vermeldt een ex. uit Nijmegen, hetwelk ik bij nader onderzoek slechts tot *B. femoratum* St. rekenen kan. Hetzelve heeft het 2e sprietlid voor een deel en het 3e grootendeels zwart, verder zijn halsschild en dekschilden smaller en de schouders sterker aangegeven. Terwijl bij *bualei* minstens de eerste drie sprietleden roodgeel zijn, het geheele dier breeder is, de schouders meer afgerond zijn en daardoor minder uitsteken. *B. andreae* subsp. *bualei* Duv. moet voor onze fauna vervallen.

Daar het zeer moeilijk is de volgende soorten: *Bembidion brunnicorne* Dej., *milleri* Duv., *monticola* Sturm, *nitidulum* Mrsh. en *stephensi* Crotch met C.N. op naam te brengen, geef ik onderstaande tabel, in te voegen C.N. I p. 58 na No 43.

- 1 Halsschild overal van eene netvormige micro-sculptuur voorzien, bij 30 × vergrooting goed zichtbaar. Bovenzijde blauw. Dekschilden met uiterst fijne en dicht bijeengeplaatste dwarsstreepjes, hierdoor mat glanzend. Sprieten zwartachtig, alleen het eerste lid roodgeel. Voorlaatste kaaktaster-lid zwartachtig. Pooten geheel roodgeel. Lengte 4,5—5 mm. Aan de Geul, Mei Valkenburg, Juni Houthem, Juli Geulle *monticola* Sturm
— Halsschild ten minste in het midden glad 2
- 2 Dekschilden geheel tot aan de basis van eene netvormige micro-sculptuur voorzien, minder mat dan bij *B. monticola* St., doch niet zoo glanzend als bij de volgende soorten. Stippellijnen vooral naar de basis fijner. Bovenzijde metaalachtig groen. Sprieten lang en slank, van af het vierde lid donkerder. Kaaktasters en pooten geheel roodgeel. Halsschild veel breeder dan de kop met de weinig gewelfde oogen. Lengte 5—6,3 mm. (syn.: *marthae* Reitt.). In Z.-Limburg op leem- en mergelbodem, zeldzaam.
..... *stephensi* Crotch
— Dekschilden alléén op het onderste derde deel met eene netvormige micro-sculptuur, tegen de basis bijna of geheel glad, sterk glanzend, stippellijnen groot en diep 3
- 3 Dijen zwartachtig. Sprieten korter en donkerder en de leden meer gedrongen dan die der volgende twee soorten. Voorlaatste kaaktaster-lid zwartbruin. Dikke kop met sterk gewelfde oogen haast even breed als het halsschild, dat breeder dan lang is. Dekschilden breeder en plomper.

Bovenzijde sterk glanzend metaalachtig groen of blauw-groen. Lengte 4,5—5,5 mm. Niet zeldzaam op mergel en leem in Z.-Limburg, ook op leem bij Belfeld L., Arnhem en Oldenzaal. **nitidulum** Marsh.

— Dijen evenals de rest der pooten roodgeel. Sprieten slanker en minder donker. Voorlaatste kaaktaster-lid bruinrood. Kop kleiner. Halsschild en dekschilden smaller. Over het algemeen kleiner 4

4 Halsschild naar de basis minder versmald, waardoor de basis betrekkelijk breder is, de achterhoeken meer zuiver rechthoekig en daardoor scherper. Oogen boller, de schouders iets minder afgerond. Het voorlaatste kaaktaster-lid en de sprieten van het vierde lid af donkerder. Dek-schilden eenkleurig blauw of blauwgroen. Lengte 4—4,5 mm. Komt niet in Nederland voor ; volgens den *Bembidion*-specialist Prof. Dr. F. Netolitzky ook niet uit Duitschland (grenzen 1937) bekend. Eene Zuid-Europee-sche soort, Zuid-Frankrijk, Italië, Balkan, die echter ook in Oostenrijk en Tirol gevonden is. Het bleek mij, dat alle ex. uit ons land, die in Nederlandsche verzamelingen onder den naam *B. brunnicorne* Dej. voorkwamen, andere soorten zijn. Van de 5 ex. in coll. Everts (thans in 's Rijks Museum v. Nat. Hist. te Leiden) behooren 2 (Houthem en Epen Z.L.) tot *B. stephensi* Crotch, 2 (Valkenburg Z.L.) tot *B. stomoides* Dej., 1 (Zeeburg) tot *B. lunatum* Dft. **brunnicorne** Dej.

— Halsschild naar de basis sterker versmald, de zijden voor het midden meestal meer in eene sterkere bocht ver-breed, de achterhoeken meer stomp en daardoor minder puntig. Oogen minder bol, de schouders sterker afgerond. Kaaktasters en sprieten roodgeel, naar het einde bijna niet donkerder. Dekschilden metaalachtig groen, op het uiteinde roodachtig doorschijnend. Lengte 4—4,5 mm. Van de vorige soort specifiek verschillend. Rheinland, Baden, Württemberg, Schlesien, Thüringen. Op vochtigen leem-bodem bij pottenbakkerijen, in leem- en steengroeven. Uit Nederland slechts 2 ex. bekend, 1 ♀ Valkenburg Z.L. Juni 1931, gevonden door en in de coll. van Dr. D. L. Uyttenboogaart en 1 ♂ Bunde Z.L. Julianakanaal bij de brug van Itteren, 11 Juni 1934, gevonden door en in de coll. van F. T. Valck Lucassen. *) Het ex. in coll. Everts, vermeld in C.N. I p. 58, gevonden bij St. Pieter, bleek mij *B. stephensi* Crotch te zijn, evenals 1 ex. Maastricht leg. Leesberg **milleri** Duv.

C.N. I p. 59, III p. 22.

Bembidion tenellum Er. Zooals in C.N. III p. 22 vermeld, is het twijfelachtig of deze soort in ons land (bij

*) Dit ex. werd aan mijne coll. afgestaan, waarvoor hier mijn vrien-delijken dank.

Amsterdam) gevonden is en moet het voorkomen in Nederland door eene nieuwe vondst bevestigd worden. Zie noot aan den voet van bladz. 98. In de N.N. vervalt deze soort dus onder No. 110.

C.N. I p. 71, III p. 26.

Agonum (Platynus) impressum Panz. In C.N. worden 2 vindplaatsen opgegeven, Dieren en Amsterdam. In de coll. Everts is geen ex. aanwezig met vindplaats Dieren, ook is het mij niet bekend waar dit ex. zich zou kunnen bevinden. Of deze soort bij Amsterdam gevonden is, is zeer twijfelachtig. Zie noot bladz. 98. Eene nieuwe vondst moet het voorkomen in ons land bevestigen.

C.N. I p. 72.

Agonum moestum Dft. is volgens Prof. Dr. Müller (Kol. Rundschau 20, 1934, p. 45) eene zelfstandige soort, die zich als volgt van *viduum* Panz. onderscheidt:

Zwart zonder metaalglans. Dekschilden minder gewelfd en minder toegespitst; de tweede dorsaalstip ligt op het midden van de derde tusschenruimte of tegen de derde dorsaalstreep aan, de derde dorsaalstip van het uiteinde der dekschilden minder ver verwijderd. Lengte 7,5—8,5 mm ... **moestum** Dft.

Donker bronskleurig of zwart met groenen glans. Dekschilden gewoonlijk sterker gewelfd en naar achteren meer toegespitst; de tweede dorsaalstip bijna altijd tegen de tweede dorsaalstreep aan gelegen, de derde dorsaalstip van het uiteinde der dekschilden gemiddeld verder verwijderd. Lengte 8—8,5 mm **viduum** Panz.

C.N. III p. 26.

Europhilus musteri Hellén. In Notulae Entomologicae, Helsingfors, XV, 1935, p. 88, beschrijft W. Hellén deze nieuwe soort uit Zuid-Finland. Dezelve is zeer na verwant aan *E. consimilis* Gyll., gevonden in Lapland, Noorwegen en Zweden, welke soort geacht werd ook in Nederland voor te komen. Dit nu is niet het geval; de Nederl. ex., die tot *consimilis* gerekend werden, behooren tot *musteri*.

Beide soorten onderscheiden zich van *E. fuliginosus* Panz., *scitulus* Dej., *micans* Nicol., *piceus* L. en *gracilis* Gyll. door de volgende kenmerken. Sprieten korter, de middelste leden veel gedrongener en slechts 2—3 maal zoo lang als breed (bij de andere soorten 3—4 maal zoo lang als breed). Strepen op de dekschilden geheel zonder stippels (bij de andere met fijne stippels). Kleiner, lengte 5 mm.

De volgende onderlinge verschillen geeft Hellén voor deze twee zeer verwante soorten. Bij *musteri* is het lichaam iets korter en gewelfder. Het halsschild is aan de zijden naar achteren meer afgerond en versmald en bijna even breed als

lang (bij *consimilis* aanmerkelijk breeder dan lang). De breedte-verhouding die H e l l é n in zijne beschrijving geeft, is niet juist. Hij schrijft n.l. dat bij *musteri* de lengte in de middellijn zich tot de grootste breedte verhoudt als 14:12 (bij *consimilis* 14:11). Daar hij echter uitdrukkelijk zegt, dat het halsschild van *musteri* minder breed is en dat van *consimilis* duidelijk breeder dan lang, hetgeen inderdaad ook het geval is, zullen bovenstaande cijfers wel op eene drukfout berusten. De bij microscopisch onderzoek waarneembare dwarsrimpels bevinden zich alleen bij het midden van de basis van het halsschild (bij *consimilis* zijn deze rimpels over de geheele oppervlakte aanwezig). De penis is meer gedrongen en aan het einde sterker gebogen dan bij *consimilis*. De laatste is gevonden aan beekoevers en op vochtige weilanden, terwijl *musteri* een sphagnum-dier is. Ik vond *E. musteri* H e l l é n in aantal in een ven bij Winterswijk, in de boven water uitstekende sphagnum-kussens. Ook vond Dr. R e c l a i r e dit dier bij Hilversum. Van den echten *E. consimilis* Gyll. zag ik een ♂ uit Noorwegen, coll. v. d. W i e l.

C.N. I p. 77, III p. 29.

Abax carinatus Dft. Prof. Dr. M ü l l e r geeft in de Kol. Rundschau, 19, 1933, p. 209 een overzicht van deze soort met hare rassen. Hieruit blijkt, dat in ons land slechts de subsp. **porcatus** Dft. vertegenwoordigd is. De Nederlandsche ex. vertoonen n.l. de volgende kenmerken. De 7e tusschenruimte der dekschilden is sterker kielvormig verheven, de dorsale tusschenruimten zijn meestal sterker gewelfd, vooral bij het ♂, doch niet kielvormig. De typische vorm *A. carinatus* subsp. *carinatus* Dft. komt voor in de Krainer- en Triëster Karst, Noord-Istrië, Fiume. De rassen *carinatus* en *porcatus* zijn vaak met elkander verwisseld. Zoo slaat de beschrijving van *porcatus* in C.N. III p. 29 op den typischen *carinatus*.

C.N. III p. 31.

Amara montana Dej. Deze soort behoort niet tot onze fauna. Door wijlen P. C. T. S n e l l e n werd één ex. in Rotterdam gevangen, dat, zooals C.N. vermeldt, wel ingevoerd zal zijn. In de N.N. No. 233 moet deze soort dus vervallen.

C.N. I p. 86, III p. 32.

Ophonus Steph. is als genus vervallen en behoort onder *Harpalus* Latr.; voor de volgende, moeilijk uit elkaar te houden, soorten geef ik eene nieuwe tabel.

De groep van het subgenus *Metophonus* Bed. (*Ophonus* Steph.), gekenmerkt door bruinzwarte kleur (niet blauw of groen) en met scherp aangeduide, nagenoeg rechte

achterhoeken (niet afgerond of zeer stomp) ; 10 mm lengte niet overschrijdend.

- 1 Halsschild zonder aanduiding van eenigen randzoom aan de basis 2
- Halsschild langs de geheele basis, of ten minste naar de achterhoeken gerand, vaak zeer fijn en weinig duidelijk 5
- 2 Dekschilden langwerpig, platgedrukt, de fijne scherpe zijrand om den schouder afgerond. Halsschild hartvormig, nauwelijks breeder dan lang, achterhoeken iets stomphoekig. Bestippeling op de geheele bovenzijde zeer grof. De vierde tusschenruimte der dekschilden opvallend smal, aan het begin met één rij stippels, zelden 2 naast elkaar. Bij het ♀ is de achterrandsrand van het laatste sterniet in het midden van een klein bultje voorzien. Punt van den penis recht afgesneden, aan het einde een weinig verdikt en opwaarts gebogen. Lengte 7—9 mm. Zeldzaam. Vlissingen, Steyl, St. Pieter, Valkenburg, Eys L. ... *rupicola* Sturm
- Dekschilden korter, tamelijk gewelfd, de fijne scherpe zijrand hoekig op den basaalrand stootend. Halsschild breeder dan lang, de achterhoeken scherp rechthoekig. Laatste sterniet bij het ♀ zonder bultje 3
- 3 Punt van den penis van ter zijde gezien bijna recht, aan het einde iets verdikt, echter niet naar beneden gebogen. Kleiner, korter, gewelfder en meer gedrongen, zijden meer parallel. Dekschilden dieper en krachtiger bestippeld dan bij de volgende twee soorten. Lengte 6—7,5 mm. Uit Frankrijk en Spanje bekend. Het ex. uit Amsterdam, det. Dr. E. S c h a u b e r g e r, vermeld in H o r i o n, Nachtrag zu Fauna Germanica p. 45, is in mijne collectie. Deze vindplaats is echter twijfelachtig, zie noot aan den voet van blz. 98 ; een nieuwe vondst van deze soort in Nederland zou het voorkomen hier moeten bevestigen. *parallelus* Dej.
- De uiterste punt van den penis stomphoekig naar beneden gebogen en niet verdikt. Soorten iets grooter. Dekschilden ondieper en minder krachtig bestippeld 4
- 4 Halsschild grover en dichter bestippeld, breeder dan lang. De dekschilden fijn en dicht bestippeld in rijen van 3 of onregelmatig van 4 stippels. De top-helft van den penis slanker en iets gedraaid. De grootste soort van deze groep, lengte 8—10 mm. De verbreiding van deze soort, die ik uit Slowakije bezit, is nog niet voldoende bekend, daar dezelve veelal met de volgende verwisseld is. In Nederland nog niet gevonden ; de 13 ex. onder dezen naam in coll. E v e r t s behooren tot *rupicola* St., *brevicollis* Serv.,

puncticollis Payk. en *puncticeps* Steph. (vid. Dr. E. Schauburger)
 ... (*brevicollis* Schaub. Dej. part.) **rufibarbis** Redt.
 (F. Sharp)

— Halsschild minder grof en minder dicht bestippeld; de bestippling op het midden meer verspreid. Het is korter en veel breeder dan lang, naar voren meer versmald en de zijden, voor de rechthoekige achterhoeken, meer afgerond. De kop is minder dicht bestippeld. De dekschilden zijn eveneens fijn maar minder dicht bestippeld, vooral bij het ♀, de stippels staan in rijen van 2 of onregelmatig van 3. Penis verschillend van dien der vorige soort, de top-helft is korter, naar beneden gebogen en niet gedraaid. Lengte 7—9 mm. Niet zeldzaam. Vlieland, Zandvoort, Beverwijk, Amsterdam, Noordwijk, Valkeveen, Den Haag, Apeldoorn, Arnhem, Nijmegen, Oostvoorne, Oudenbosch en vele plaatsen in Zuid-Limburg
 (*seladon* Schaub.) **brevicollis** Serv. (nec Schaub.)

5 De strepen der dekschilden zelf duidelijk grof bestippeld. Halsschild sterk hartvormig, gewelfd, van voren sterk verbreed, de achterhoeken groot, scherp en rechthoekig, de basis over de geheele lengte met scherp aangegeven rand. Schouders afgerond, bijna niet aangeduid. Bovenzijde pekbruin of roodbruin, de dekschilden vaak met roodachtigen naad en zijrand. Uiteinde van den penis met eene lichte, korte bocht, zonder topschijfje. Lengte 7—9 mm. Vrij zeldzaam in de duinen bij Den Haag
 cordatus Dft.

— De strepen der dekschilden niet bestippeld, alleen de tusschenruimten, hiervan de 3e en 5e vaak met eene onregelmatige rij van groote stippels 6

6 Dekschilden korter. Halsschild breeder dan lang. Lichaam kleiner, oogen minder gewelfd. Achtertarsen korter. In profiel gezien draagt de penisspits een zeer klein, bijna loodrecht gesteld of schuin naar boven uitstekend schijfje. Lengte 5,5—7,5 mm. St. Pietersberg, Berg, Valkenburg en Wylre, Z.L. **melleti** Heer

— Dekschilden gestrekter, Halsschild hartvormig met scherp rechthoekige achterhoeken. Lichaam meest grooter. Oogen meer gewelfd. Achtertarsen slanker 7

7 Halsschild naar voren weinig verbreed, daardoor ook betrekkelijk smaller, op de schijf dichter bestippeld. De zijrand van het halsschild draagt gewoonlijk maar één tasthaar. Indien er twee zijn is de voorste veel korter en fijner. De schouderhoeken zijn minder scherp aangeduid. De episternen der achterborst zijn tweemaal zoo lang als breed en naar achteren sterk versmald. Top van den penis

licht naar beneden gebogen, zonder schijfje op het uiteinde. Lengte 6,5—9 mm. Bergen op Zoom, Steyl, L., in Zuid-Limburg gemeen

..... (*angusticollis* Müll.) **puncticeps** Steph.

— Halsschild naar voren in eene sterke ronding verbreed, daardoor in verhouding tot de dekschilden breeder, op de schijf ver uiteenstaand grof bestippeld. De zijrand draagt meestal 3, zelden 2, tastharen. De schouderhoeken met een duidelijk tandje scherp aangegeven. De episternen der achterborst zijn kort, $1\frac{1}{4}$ maal zoo lang als breed en naar achteren weinig versmald. De punt van den penis duidelijk met een schuin gesteld schijfje. Lengte 7—10 mm. In coll. E v e r t s 3 ex. uit Cunrade, L., leg. C. W i l l e m s e; in coll. v. d. W i e l 1 ex. Maastricht (vid Dr. E. S c h a u b e r g e r). **puncticollis** Payk.

C.N. I p. 89.

Harpalus laevicollis Dft. behoort tot het subgenus *Trichotichnus* Mor., hetwelk nu als een zelfstandig genus beschouwd wordt en in ons land door drie soorten vertegenwoordigd is: *Trichotichnus maculicornis* Dft., *laevicollis* Dft. en *nitens* Heer. De laatste wordt in C.N. als var. van *laevicollis* Dft. vermeld, is echter eene zelfstandige soort. (H o r i o n, Nachtrag F. G. p. 49). De beide zeer naverwante soorten zijn als volgt te onderscheiden.

Smaller, slanker, meer gewelfd, iets kleiner. De ruimten tusschen de indrukken op de basis van het halsschild en den zijrand duidelijk gewelfd. Het halsschild minder hartvormig, naar voren en naar de basis minder versmald. De netvormige micro-sculptuur op de tusschenruimten der dekschilden veel duidelijker dan bij *nitens*; de bestippeling echter zoo goed als geheel afwezig. Pooten bijna geheel roodgeel. Lengte 6,5—8,5 mm. Ik vond deze soort in aantal in het Ravensbosch tusschen Houthem en Valkenburg Z.L. In coll. E v e r t s 1 ex. Oldenzaal **laevicollis** Dft.

Breder, plomper, bovenzijde vlakker, iets grooter. De zijden van het halsschild meer vlak, waardoor de indrukken minder duidelijk zijn aangegeven en naar den zijrand meer vervloeien. Halsschild meer hartvormig, naar voren en naar de basis meer versmald. De micro-sculptuur op de dekschilden uiterst fijn en onduidelijk; de bestippeling echter zeer duidelijk. De pooten grootendeels donker, pekbruin tot zwart (forma *nigripes*), vaak ook licht roestrood (*f. rufipes*). Lengte 7,5—9 mm. Wijnandsrade, Valkenburg, Kerkrade, Epen, Vaals Z.L. **nitens** Heer

C.N. I p. 89.

Harpalus latus ab. *perversus* Roubal mist de normale stip in de 3e tusschenruimte der dekschilden. 1 ex. Meerssen 10-1901, leg. K e m p e r s, coll. V a l c k L u c a s s e n.

C.N. I p. 89.

Harpalus winkleri Schaub. Eene aan *H. luteicornis* Dft. naverwante soort van dezelfde grootte, 7—8 mm. Het verschil met *luteicornis* ligt vooral daarin, dat het halsschild tegen de basis niet of bijna niet versmald is en de achterhoeken afgerond en niet stomphoekig zijn. De dekschilden van het ♂ zijn in het midden op den rug zonder microsculptuur, terwijl deze bij *luteicornis* netvormig aanwezig is. Castricum, Wijk aan Zee, Velzen, Haarlem, Noordwijkerhout, Den Haag. Het uit Steyl L., vermelde ex. (E.B. 176, p. 142,) behoort tot *luteicornis*. Deze vindplaats moet vervallen.

Harpalus progrediens Schaub. Deze soort onderscheidt zich van *luteicornis* door dezelfde verschillen als *winkleri*. Het verschil met den zeer verwanten *winkleri* ligt in den vorm van het halsschild, waarvan de achterhoeken rechthoekig en de zijranden licht naar binnen gebogen zijn. Halsschild-basis vaak iets breeder dan de schouders, met uitgebreidere bestippeling. Penis met eene lange spits, terwijl bij *winkleri* de spits korter is. Polen, Thüringen, Böhmen, Mähren, München, Zwitserland, Bosnië. Niet inlandsch. Het ex., als *progrediens* vermeld in E.B. 176 p. 142, is een ♀ van *H. winkleri* Schaub. (det. Klynstra, vid. Schaubberger).

C.N. I p. 89, III p. 34.

Harpalus picipennis Dft. Van deze soort zijn tot nu toe slechts 3 ex. uit ons land bekend, Naarden, coll. Uyttenboogaart; Bussum ex-coll. Mac Gillavry; Plasmolen coll. Valck Lucassen. De ex., die in de Nederlandsche verzamelingen voorkwamen onder den naam *picipennis*, bleken bijna zonder uitzondering tot de volgende soort te behooren.

E.B. 176 p. 143.

Harpalus vernalis F. Dft. (subgenus *Actephilus* Steph.) zeer verwant aan *H. picipennis* Dft. Over het algemeen iets kleiner, meer gestrekt en slanker dan deze. Bovenzijde bij het ♂ tamelijk sterk glanzig. Kop zonder duidelijke netvormige micro-sculptuur. Halsschild minder breed van vorm, de breedte ongeveer $1\frac{1}{2} \times$ de lengte. De indrukken op het basale gedeelte licht en onduidelijk, of in het geheel niet bestippeld. Dekschilden smaller, de schouderhoeken geheel afgerond, een schouder-tandje nauwelijks zichtbaar. Scutellair-streep vaak onvoldoende aangeduid. Episternen van de achterborst korter en naar achteren minder versmald. De schenen van de achterpooten aan den achterrand met 3—5 haarstippen met of zonder borstelharen. Schenen steeds lichter roodbruin. Penis veel slanker, de spits veel smaller

en 2 × zoo lang als bij *picipennis*. Lengte $4\frac{1}{2}$ — $5\frac{3}{4}$ mm. Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Rotterdam, Bergen op Zoom, Woensdrecht, Exaeten, Maastricht.

ab. *multisetosus* Thoms. met 6 of meer borstelharen op den achterrand der schenen; daar de borstelharen vaak afgebroken en de haarstippen uiterst klein zijn, is hun aantal dikwijls moeilijk vast te stellen. Deze ab. behoort bij *vernalis* en niet bij *picipennis*. Den Haag.

ab. *barthei* Ant. fauna nov. ab. heeft in de derde tusschenruimte der dekschilden eene verdiepte stip. Den Haag.

ab. *rufofemoratus* Schaub. (syn. ab. *flavofemoratus* Schaub.) heeft eenkleurig roodgele pooten. Ik meen dat het hier niet geheel uitgekleurde ex. betreft. Noordwijk, Den Haag.

C.N. III p. 34.

Harpalus flavicornis Dej. Het bleek mij, dat het ♂, vermeld E.B. 164 p. 369 uit Valkenburg Z.L., niet tot deze soort, doch tot *H. tardus* Panz. behoort (vid. Dr. E. Schauburger). Volgens dezen *Harpalini*-specialist komt *flavicornis* ook niet in Duitschland (grenzen 1937) voor en berusten alle vindplaats-vermeldingen in dit land op verkeerde determinaties. Ik bezit deze soort uit de omstreken van Rome. Voor de Nederl. fauna vervalt dezelfde dus.

C.N. I p. 89, III p. 34.

Harpalus rufitarsis ab. *purpurascens* Schaub. fauna nov. ab. Deze ab. onderscheidt zich van den typischen vorm, die zuiver zwart is, door eenen blauwen glans. Ik vond deze ab. bij Denekamp, Garderen, Kootwijk, Hoog Buurlo en in aantal bij Laag Soeren. In de Nederl. verzamelingen kwam deze vorm meestal onder den naam van *H. honestus* Dft. voor.

C.N. I p. 90, III p. 34.

Harpalus honestus Dft. Al het, als *honestus* gedet. Nederl. materiaal, dat ik zag, behoort, op 3 ex. na, tot *H. rufitarsis* Dft. en zijne ab. *purpurascens* Schaub. In de collectie van het Zoölogisch Museum te Amsterdam bevinden zich 2 ♂♂ en 1 ♀ van *honestus*, gevonden te Uden N.B. Mei 1907 leg. en det. Dr. D. Mac Gillavry. De in E.B. 176 p. 143 vermelde *H. honestus* ab. *honestoides* Reitt. moet voor onze fauna vervallen, daar de bewuste ex. tot *rufitarsis* behooren.

C.N. I p. 93, III p. 35.

Bradycellus csikii Laczó fauna nov. spec. In Kol. Rundschau 19, 1933, p. 132, geeft Dr. Schauburger de beschrijving van deze nieuwe van *B. harpalinus* Serv. afge-

scheiden soort, die ook in ons land gevonden is. Zij onderscheidt zich van *harpalinus* door de steeds veel donkerder kleur; in geheel uitgekleurden toestand is het gansche dier eenkleurig zwartbruin tot zwart, echter komt het voor, dat halsschild en dekschilden meer of minder breed roodachtig gerand zijn. De oogen zijn minder gewelfd. Het halsschild is aan de zijden meest iets meer gelijkmatig afgerond, in de doorgaans minder diepe basaal-indrukken is het grover bestippeld. De dekschilden zijn iets breeder, korter en meer gewelfd; de scutellair-streep steeds zeer sterk verkort of vaak geheel afwezig. De penis is kort en krachtig, het uiteinde veel breeder en de top veel breeder afgerond. Van *collaris* Payk., waarmede deze soort niet spoedig verward zal worden, verschilt zij door grootere afmeting, de donkere kleur van het lichaam, de zwakker gewelfde oogen, den vorm van het halsschild en de dichter bijeenstaande bestippeling der ondiepere basaal-indrukken, zoo ook den vorm van den penis. Lengte 3—4 mm. Volgens Dr. Schauburger komt deze soort op „Schotterboden” onder *Petasites* voor. Ik bezit 2 ex. uit aanspoelsel van de Maas bij Steyl L.; verder 1 ex. St. Pieter, L. in coll. v. d. Wiel.

C.N. I p. 95, III p. 37.

Acupalpus luteatus Dft. is niet in ons land gevonden, het is eene Zuid-Europeesche soort, die hier en daar ook in Midden-Europa voorkomt. Mark Brandenburg, Schlesien en Grenzmark. (Horion, Nachtrag F.G. p. 54). Een 80-tal ex. uit Nederl. coll., gedetermineerd als *luteatus*, bleken mij alle *A. dubius* Schilsky (syn. *luridus* auct. nec Dej.) te zijn (vid. Dr. E. Schauburger). Als in C.N. I p. 95 de naam van *luteatus* Dft. vervangen wordt door *dubius* Schilsky kan de tabel zoo blijven.

C.N. I p. 96.

Badister bipustulatus ab. *microcephalus* Steph. fauna nov. ab. Deze voor ons land nieuwe ab. ontving ik destijds van den Heer J. B. Corporaal, door hem gevonden bij Valkenburg, L. Mei 1916.

C.N. I p. 101, III p. 39.

Lionychus quadrillum ab. *unicolor* Schilsky, fauna nov. ab. Onder een zeer groot aantal ex. van den typischen vorm en de ab. *bipunctatus* Heer, verzameld 10 Sept. '37 bij Bunde aan het Juliana-Kanaal, bevonden zich ook een zestal geheel ongekleurde, behoorende tot de ab. *unicolor* Schilsky.

C.N. I p. 107, III p. 41.

Brachynus explodens Dft. In de coll. Everts bevinden zich 2 zeer oude ex., een met etiket

„D o z y Holland” en een „G e r d e s, Doetichem”. De vindplaats-vermelding van het eerste ex. is wel te weinig nauwkeurig, om daarop het voorkomen van deze soort in ons land aan te nemen. Of het tweede ex. in Nederland gevonden werd, is eveneens niet zeker. Toen wijlen E. G e r d e s te Doetichem zijne coll. naliet, droeg dit ex. geen vindplaats-etiket. Wijlen Dr. E v e r t s heeft gemeend, dat al het materiaal bij Doetichem gevonden was, hetgeen twijfelachtig is. Verder vermeldt C.N. als vindplaats Vaals, L. Een ex. met dit vindplaats-etiket bevindt zich niet in de coll. E v e r t s, het is mij ook niet bekend waar het zich zou kunnen bevinden. Daar ik deze soort in aantal vond bij Junkersdorf ten W. van Keulen, is het voorkomen in Zuid-Limburg niet onwaarschijnlijk, te meer niet, omdat daar in de laatste jaren ook *B. crepitans* L. is gevonden, o.a. in groot aantal bij Eys. Eene nieuwe vondst van *B. explodens* Dft. moet het voorkomen in ons land bevestigen.

C.N. I p. 121, III p. 50.

Bidessus grossepunctatus Vorb. In de Monographie der pal. Dytisciden van Z i m m e r m a n n - G s c h w e n d t n e r, (Kol. Rundschau, 16, 1930 p. 86) wordt deze vorm als eene zelfstandige soort beschouwd en niet als var. van *unistriatus* Ill. Deze nieuw afgescheiden soort verschilt van *unistriatus* vooral door den vorm van den clypeus, die in het midden van den voorrand twee vlakke bultjes en aan iedere zijde boven de spriet-inplanting eene gezwollen verdikking heeft. De bestippeling der dekschilden is evenals bij *unistriatus* naar achteren en aan de zijden zwakker, doch is tusschen naadstreep en dorsaalstreep opvallend sterker en meer verspreid. De bovenzijde is meer glanzig en de dorsaalstreep der dekschilden meestal iets langer. Opvallend is ook het verschil in habitus. Het lichaam is in het midden meer verbreed en naar voren en achteren meer versmald, waardoor het dier een eenigszins spitsruitvormige gestalte verkrijgt. Ook de penis wijkt van dien van *unistriatus* iets af door de smallere naar voren sterker toegespitste en de veel sterker gebogen tophelft. Matte ♀♀ schijnen bij deze soort niet voor te komen. Lengte $1\frac{4}{5}$ —2 mm. Ik vond een ♂ bij Oisterwijk.

C.N. I p. 125, III p. 55.

Hydroporus palustris ab. **valesiacus** R. Scholz. fauna nov. ab. Bij Bunde, L., vond ik een ex., dat geheel aan de beschrijving van deze ab. beantwoordt.

C.N. I p. 127, III p. 56.

Hydroporus fuscipennis Schaum. Het ex., gevonden bij Bergen op Zoom, Juni, vermeld C.N. III p. 56, behoort niet tot deze soort, doch is een geelachtig gekleurd

ex. van *H. xanthopus* Steph. (syn. *tessellatus* Drap.) De *Dytisciden*-specialist, L. G s c h w e n d t n e r te Linz a. d. D., was zoo vriendelijk mijne determinatie te bevestigen; volgens hem komt *fuscipennis* in Noord- en Midden-Europa voor. Het voorkomen in ons land is wel mogelijk; voorloopig moet deze soort voor onze fauna vervallen.

C.N. I p. 139, III p. 63.

Hydaticus leander Rossi. Van wijlen Dr. E v e r t s ontving ik jaren geleden een ♀ *Hydaticus*, dat volkomen overeenstemde met *H. fabricii* M' Leay van Java. Dit ex. was afkomstig van wijlen D. t e r H a a r, het vindplaats-etiket vermeldt: t e r H a a r-Nijmegen. Hoewel t e r H a a r als een nauwgezet entomoloog bekend stond, geloofde E v e r t s toch, dat hier de eene of andere vergissing in het spel was en hechte geen waarde aan het ex. voor onze fauna. Hij schonk het mij als curiosum voor mijne exotische collectie.

Nu blijkt volgens de Monographie der pal. Dytisciden van Z i m m e r m a n n-G s c h w e n d t n e r (Kol. Rundschau 23, 1937, p. 69), dat *H. fabricii* M' Leay synoniem is met *H. leander* Rossi. Dit dier heeft eene zeer groote verspreiding; is gemeen in de sub-tropische en tropische gebieden van Afrika en Azië en komt in Zuid-Europa voor. Hoewel het voorkomen in ons land niet waarschijnlijk is, lijkt dit toch, nu het eene Zuid-Europeesche soort betreft, minder onmogelijk. Eene verdere vondst in ons land of aangrenzende gebieden zou de bevestiging moeten brengen.

's-Gravenhage, Dec. 1938.

B. H. KLYNSTRA.

Een Geometride, nieuw voor onze fauna.

Onder de vlinders, die de familie Oudemans mij eenige jaren geleden ten geschenke heeft gegeven, bevindt zich een *Cosymbia*-soort, welke vooral door de bruinachtige tint van de grondkleur afwijkt van de bekende soorten van dit geslacht. Ik had het ex. ter zijde gezet voor determinatie, maar velerlei omstandigheden verhinderden mij steeds hiertoe over te gaan. Nu viel onlangs mijn oog op een artikel, getiteld „*Cosymbia-Funde*”, van de hand van R u d o l f B o l d t in de Entomologische Zeitschrift van 8 Oct. 1938. Hierin zegt de schrijver o.a.: „Am 31. Mai 1938 fand ich unmittelbar neben meiner Wohnung, etwa 200 m von der holländischen Grenze entfernt, im Wylerwald (Wylerberg) ein frisch geschlüpftes Exemplar der *Cos. ruficiliaria* H.S. an einem Pfahl sitzend”, en verder: „Da der Wylerwald sich mit denselben Bodenverhältnissen, Eichenbestand u.a. unmittelbar ins holländische Gebiet bis in die Nähe von Nijmegen fortsetzt, ist mit Sicherheit zu erwarten, dass der